

Rossana Broniecka
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
rossanabroniecka@wp.pl

Uzasadnienie orzeczeń sądu dyscyplinarnego adwokatury

Justification of judgments of the Advocacy Disciplinary Tribunal

Abstract: The subject of this article is jurisdiction of decisions of the Advocacy Disciplinary tribunal. The author focuses on the independence of the Law of Advocates and the Criminal Practice Rules. Appropriate application of the provisions of Criminal Practice Rules might take the form of one of the following actions – 1) when the appropriate provision of Criminal Practice is applied directly, without any changes, 2) when the provision of Criminal Practice is modified wherever appropriate, 3) when the provision cannot be applied. The article also discusses the various different issues of minimum requirements that are met by the justification of the disciplinary court.

Keywords: justification of judgment, Disciplinary Court/tribunal, judgement, Advocacy

Słowa kluczowe: uzasadnienie orzeczenia, sąd dyscyplinarny, orzeczenie, adwokatura

Odpowiedzialność dyscyplinarna jest jednym z rodzajów odpowiedzialności prawnej, rozumianej jako „zasada ponoszenia przez podmiot przewidzianych prawem ujemnych konsekwencji za zdarzenia lub stany rzeczy podlegające ujemnej kwalifikacji normatywnej, przypisywalne prawnie określonemu podmiotowi w danym porządku prawnym”¹.

W literaturze nie znajdziemy jednolitej definicji prawa dyscyplinarnego². Część przedstawicieli doktryny³ uważa, że prawo dyscyplinarne jest tożsame z prawem

1 W. Lang, Struktura odpowiedzialności prawnej (Studium analityczne z dziedziny teorii praw), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne” 1968, nr 31, s. 12.

2 Zob. P. Czarnecki, Postępowanie dyscyplinarne wobec osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego, Warszawa 2013, s. 23-24; R. Gietkowski, Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim, Gdańsk 2013, 19 i n.

3 H. Kelsen, Podstawowe zagadnienia nauki prawa państwowego. Tom II, Wilno 1936, s. 253-280.

karnym, ponieważ pozycja prawna osoby podlegającej odpowiedzialności dyscyplinarnej jest taka sama, jak pozycja obywatela naruszającego porządek prawny. Odmiennego zdania jest m.in. T. Bojarski, który uważa, iż postępowanie dyscyplinarne nie jest działem prawa karnego, ponieważ nie ma jednego wspólnego prawa dyscyplinarnego⁴ (każda grupa zawodowa ma własne uregulowania odnoszące się do odpowiedzialności dyscyplinarnej, np. adwokaci, sędziowie, lekarze itp.).

Dla potrzeb niniejszego opracowania wystarczające będzie przyjęcie, iż postępowanie dyscyplinarne jest to zespół przepisów prawnych normujących kwestie odpowiedzialności za czyny naruszające obowiązki służbowe, a także rodzaje kar za te czyny. Postępowanie dyscyplinarne pełni przede wszystkim funkcję kontrolną, powinno również spełniać funkcję prewencyjną – chronić potencjalnych klientów przed nierzetelnymi prawnikami, a także zapewniać moralną satysfakcję poszkodowanym klientom. Postępowanie to określa też zasady i tryb postępowania w przypadku stwierdzenia naruszenia obowiązków wynikających z tytułu wykonywania określonego zawodu. Innymi słowy, odpowiedzialność dyscyplinarna przymusza osobę do rzetelnego wykonywania zawodu.

W sprawach dyscyplinarnych adwokatów i aplikantów adwokackich, w myśl ustawy Prawo o adwokaturze⁵, orzekają: sąd dyscyplinarny izby adwokackiej i Wyższy Sąd Dyscyplinarny. Sąd dyscyplinarny izby adwokackiej rozpoznaje wszystkie sprawy dyscyplinarne jako sąd pierwszej instancji, z wyjątkiem spraw członków Naczelnej Rady Adwokackiej i okręgowych rad adwokackich. Natomiast Wyższy Sąd Dyscyplinarny orzeka jako sąd drugiej instancji w sprawach rozpoznawanych w pierwszej instancji przez sądy dyscyplinarne izb adwokackich, a jako sąd pierwszej instancji w sprawach dyscyplinarnych członków Naczelnej Rady Adwokackiej okręgowych rad adwokackich.

Sąd dyscyplinarny izby adwokackiej składa się z prezesa, wiceprezesa i od sześciu do dwudziestu trzech członków oraz trzech zastępców, wybieranych przez zgromadzenie izby adwokackiej na 3-letnią kadencję. Wyższy Sąd Dyscyplinarny składa się z prezesa i dwudziestu trzech członków oraz z trzech zastępców, wybieranych przez Krajowy Zjazd Adwokatury na okres 3 lat. Sądy dyscyplinarne izby adwokackiej i Wyższy Sąd Dyscyplinarny jako sąd pierwszej instancji orzekają w składach trzyosobowych. W postępowaniu odwoławczym Wyższy Sąd Dyscyplinarny orzeka również w składzie trzyosobowym. Wyjątek od tej zasady stanowi rozpoznawanie odwołań od własnych orzeczeń wydanych w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Wtedy Wyższy Sąd Dyscyplinarny orzeka w składzie pięcioosobowym, z wyłączeniem osób, które brały udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia.

Model postępowania dyscyplinarnego można nazwać dwuinstancyjnym postępowaniem quasi-sądowym prowadzonym przez składające się wyłącznie

4 T. Bojarski, *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, s. 27-28.

5 Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze, Dz.U. z 1982 r. Nr 16 poz. 124. – dalej p.a.

z adwokatów organy, poddane kontroli sądowej sprawowanej przez Sąd Najwyższy. Obowiązujące rozwiązanie zostało uznane przez Trybunał Konstytucyjny⁶ za zgodne z art. 45 Konstytucji RP. Postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem represyjnym, wymuszającym przestrzeganie norm etycznych⁷ oraz deontologii zawodowej.

W postępowaniu dyscyplinarnym obowiązuje zasada jurysdykcyjnej samodzielności sądów dyscyplinarnych. Przepis 89 p.a. stanowi, iż sąd dyscyplinarny jest w zakresie orzekania niezawisły, rozstrzyga samodzielnie nasuwające się zagadnienia prawne i orzeka na mocy przekonania opartego na swobodnej ocenie całości kształtu dowodów, uwzględniając okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego. Powołany artykuł gwarantuje „sądom dyscyplinarnym w zakresie orzekania pełną niezależność i podleganie w tym zakresie orzekania wyłącznie ustawie, a aktom prawa niższego rzędu tylko wtedy, gdy są wydane na podstawie ustawy i nie są z nią sprzeczne”⁸.

Zasadniczym źródłem prawa procesowego dyscyplinarnego są ustawa Prawo o adwokaturze oraz Kodeks postępowania karnego. Jednakże nie są to jedyne akty prawne regulujące postępowanie dyscyplinarne. Stosowane będą tu również przepisy kodeksu postępowania cywilnego, kodeksu postępowania administracyjnego, jak też przepisy wewnętrzne samorządu adwokackiego.

Zastosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego wynika wprost z art. 95n p.a., w którym znajdziemy zapis, iż w sprawach nieuregulowanych w niniejszym dziale stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego. Według L. Morawskiego „odpowiednie zastosowanie przepisu może polegać na jego zastosowaniu wprost, zastosowaniu z odpowiednimi modyfikacjami lub na odmowie jego zastosowania ze względu na określone różnice. Aby interpretator mógł ustalić, o którą z tych sytuacji chodzi, powinien posłużyć się wykładnią systemową i funkcjonalną”⁹. Odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego może nastąpić zatem w trzech formach. Po pierwsze, możemy mieć do czynienia z przypadkiem zastosowania danego przepisu wprost, bez żadnych zmian. Po drugie, przepis może być stosowany z koniecznymi modyfikacjami oraz po trzecie możemy mieć do czynienia z sytuacją, w której przepis Kodeksu postępowania karnego nie będzie mógł być zastosowany w toczącym się postępowaniu dyscyplinarnym (np. dotyczący zastosowania tymczasowego aresztowania). Owe założenia potwierdza również wyrok Sądu Najwyższego, zgodnie z którym „sąd rozpoznający sprawę dyscyplinarną sędziego, zamierzając zastosować odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego musi, po pierwsze, ustalić, które przepisy tej ustawy procesowej mają być „odpowiednio stosowane” w postępowaniu dyscyplinarnym i po drugie, czy stosując je

6 Wyrok TK z dnia 25 czerwca 2012 r., Sygn. akt K 9/10.

7 Uchwała nr 2/XVIII/98-Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej) z dnia 10 października 1998 r.

8 W. Kozieliwicz, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy, Warszawa 2012, s. 245.

9 L. Morawski, Zasady wykładni prawa, Toruń 2010, s. 244-245.

nie należy zmodyfikować ich treści, celem dostosowania konkretnego przepisu Kodeksu postępowania karnego do specyfiki postępowania, którego przedmiotem jest odpowiedzialność dyscyplinarna należąca do kategorii odpowiedzialności represyjnej. Powyższe zasady z całą pewnością dotyczą również postępowania dyscyplinarnego adwokatów¹⁰.

Z odesłaniem do Kodeksu postępowania karnego będziemy mieli także do czynienia w przypadku uzasadnienia orzeczenia przez sąd dyscyplinarny, ponieważ ustawa Prawo o adwokaturze nie reguluje tego zagadnienia.

Uzasadnianie jest instrumentem, w którym zostaje odzwierciedlony głos sądu w dyskursie społecznym¹¹. Uzasadnianie to „mniej lub bardziej złożona operacja myślowa kończąca się stwierdzeniem, że według określonych kryteriów uznawania zdań za prawdziwe lub za uprawdopodobnione, jakie przyjmuje się w danym środowisku, dane zdanie należy uznać za zasadne. Te kryteria to pewien paradygmat poznawczy (paradygmat zasadności)”¹².

Należy pamiętać, iż „uzasadnianie wyroku stanowi istotny komponent sprawowania wymiaru sprawiedliwości”¹³. Jest również decydującym komponentem „prawa do rzetelnego procesu karnego”¹⁴ jako konstrukcyjnie chronionego prawa jednostki. Rzetelność postępowania sądowego jest gwarantem praworządności państwa i ochrony zarówno praw, jak i wolności jednostki. Stosownie do art. 45 Konstytucji RP: „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”¹⁵. Prawo do rzetelnego procesu zostało ponadto uregulowane w art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, zgodnie z którym „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrywania jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej (...)”¹⁶.

J. Wróblewski podkreśla, że uzasadnianie decyzji sądowej pełni następujące funkcje:

- 1) spełnia prawny obowiązek wykazania, na jakiej podstawie decyzja została podjęta,
- 2) daje podstawę kontroli poprawności decyzji,

10 Wyrok SN z dnia 29 października 2009, SDI 22/09, OSN-SD 2009, poz. 132.

11 E. Łętowska, Udział władzy trzeciej w dyskursie społecznym – sądy i trybunały w najwyższych instancjach, (w:) R. Hauser, L. Nawacki, Państwo w służbie obywateli: księga pamiątkowa Jerzego Świątkiewicza, Warszawa 2005, s. 38.

12 M. Zieliński, Z. Ziemiński, Uzasadnianie twierdzeń, ocen i norm w prawoznawstwie, Warszawa 1988, s. 95.

13 R. Broniecka, Uzasadnianie wyroku w polskim postępowaniu karnym, Warszawa 2014, s. 35.

14 Wyrok SN z dnia 28 maja 2013 r., II KK 308/12, Lex nr 1319257, zob. A. Błachnio-Parzych, J. Kosonoga, H. Kuczyńska, C. Nowak, P. Wiliński, Rzetelny proces karny, Warszawa 2009.

15 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483.

16 Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r., Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284.

- 3) może odgrywać rolę perswazyjną w stosunku do adresatów decyzji oraz innych podmiotów, oraz wobec organów orzekających, przed którymi sprawa może się toczyć w trybie odwoławczym,
- 4) rozmaite dalsze funkcje spełniane przez szerokie uzasadnienie – element wpływający na kształtowanie praktyki precedensowej i przewidywalności decyzji oraz na kształtowanie się postaw oceniających wśród sędziów i ewentualnie w społeczeństwie; uzasadnienia mogą stanowić materiał, który uwzględniony przez prawodawcę będzie wpływał na zmiany stanu prawnego,
- 5) opisową, gdy ma odpowiadać procesowi podjęcia decyzji przez organ orzekający¹⁷.

Funkcje te, czyli funkcja samokontroli organu orzekającego, wyjaśniająco-interpretacyjna, kontrolna oraz funkcja legitymizacyjna znalazły swoje odzwierciedlenie w postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 kwietnia 2005 r.¹⁸ W postanowieniu tym trybunał zaznaczył, że opisane powyżej funkcje uzasadniania wynikają z zasady państwa prawa, godności ludzkiej i skutecznego prawa do sądu. Zdaniem autorki takie funkcje – choć w minimalnym zakresie – powinno spełniać również uzasadnianie sądu dyscyplinarnego. Przyczyniłoby się to do poprawy jakości orzeczeń wydawanych przez sądy dyscyplinarne.

Funkcja samokontroli organu orzekającego wymusza samokontrolę sędziów wydających wyrok w celu zapewniania jego materialnej i formalnej prawidłowości¹⁹. Funkcja ta powiązana jest ściśle z zasadą swobodnej oceny dowodów, która to zasada została przedstawiona w art. 89 ust. 2 p.a.: „Sąd dyscyplinarny rozstrzyga samodzielnie nasuwające się zagadnienia prawne i orzeka na mocy przekonania opartego na swobodnej ocenie całokształtu dowodów, uwzględniając okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego”. W cytowanym artykule brak jest określenia znaczenia swobodnej oceny dowodów, dlatego w tym miejscu stosowne będzie sięgnięcie do art. 7 kpk., który stanowi, iż organy postępowania kształtują swe przekonanie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, ocenianych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego. „Organ procesowy musi się wytłumaczyć, dlaczego oparł się na tych a nie innych dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych”²⁰.

Funkcja wyjaśniająco-interpretacyjna powiązana jest ściśle z art. 424 kpk.²¹. Uzasadnianie wyroku powinno zawierać zwięzłe (a nie – jak to było przed nowelą wrze-

17 J. Wróblewski, *Sądowe stosowanie prawa*, Warszawa 1988, s. 306-308.

18 SK 48/04, OTK-A 2005, nr 4, poz. 45.

19 P. Hofmański, Z. Zabłocki, *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2011, s. 271; Wyrok TK z dnia 16 stycznia 2006 r., SK 30/05, OTK-A 2006, nr 1, poz. 2.

20 S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2013, s. 257.

21 Art. 424 w brzmieniu ustawy z dnia 27 września 2013 r. (Dz.U. z 2013 r. poz. 1247 ze zm. z Dz.U. z 2015 r. poz. 396).

śniową – wyczerpujące) wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych. Ponadto uzasadnianie powinno zawierać podstawę prawną oraz okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary, zwłaszcza przy zastosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary, środków zabezpieczających oraz przy innych rozstrzygnięciach zawartych w wyroku.

W literaturze przedmiotu, jak i orzecznictwie sądów, znajdziemy trzy koncepcje odnoszące się do charakteru uzasadniania wyroku. Pierwsza z koncepcji zakłada, iż uzasadnianie ma charakter sprawozdawczy. Zwolennikiem tej koncepcji był S. Śliwiński, uważał on bowiem, że „dokument zawierający uzasadnianie orzeczenia jest dokumentem sprawozdawczym, którego zadaniem jest stwierdzenie (sprawozdanie, zadokumentowanie), jakimi powodami kierował się sąd przy wydawaniu orzeczenia”²². Takiego samego zdania był J. Wróblewski²³. Ową koncepcję sprawozdawczego charakteru uzasadniania potwierdza również wyrok Sądu Najwyższego: „Konstrukcja uzasadnienia, jako jedynego dokumentu sprawozdawczego pozwalającego na odczytanie, czym kierował się sąd, ferując konkretne rozstrzygnięcia, wymaga szczególnej precyzji w formułowaniu myśli, w obrocie prawnym, bowiem funkcjonuje to, co sąd napisał, a nie co zamierzał napisać”²⁴. Sprawozdawczy charakter uzasadniania potwierdza także wyrok SA w Łodzi, który stwierdził, że: „Generalnie uzasadnienie, jako dokument sprawozdawczy z sędziowskiej narady nad wyrokiem, powinno w sposób uporządkowany przedstawiać w części faktycznej ustalone przez sąd fakty oraz zawierać ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, ze wskazaniem, na jakich dowodach opierają się poszczególne ustalenia, oraz wyjaśnieniem, dlaczego inne dowody nie mogą być podstawą odmiennych ustaleń. Ustalone fakty muszą być na tyle precyzyjne, aby w ich świetle ocena prawna czynu przypisanego oskarżonemu nie nasuwała wątpliwości, zwłaszcza z punktu widzenia strony przedmiotowej przyjętego przestępstwa. Ważne jest dlatego dokładne przedstawienie osądzanego zdarzenia i to zgodnie z przyjętą wersją dowodową jego przebiegu. Spełnienie powyższych warunków pozwala uniknąć sprzeczności między częścią dyspozytywną wyroku, w szczególności przyjętym w niej opisem czynu oskarżonego, a jego uzasadnieniem w zakresie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia”²⁵.

Druga koncepcja uznaje logiczny sens uzasadniania wyroku. Zwolennikami tej koncepcji byli m.in. M. Cieślak i Z. Doda²⁶. Koncepcja ta zakłada, iż: „Uzasadnienie wyroku powinno wykazywać logiczny proces, który doprowadził sąd do wniosku o winie lub niewinności oskarżonego. Sąd więc winien wskazać w uzasadnieniu,

22 S. Śliwiński, *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zasady ogólne*, Warszawa 1959, s. 509.

23 J. Wróblewski, *Sądowe stosowanie prawa*, Warszawa 1988, s. 308

24 Postanowienie SN z dnia 15 czerwca 2005 r., III KK 225/04, Lex nr 152469.

25 Wyrok SA w Łodzi z dnia 12 sierpnia 2008 r., II AKa 99/08, Lex nr 491929.

26 Zob. M. Cieślak, Z. Doda, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego w zakresie postępowania karnego (II półroczcie 1979 roku)*, „Palestra” 1980, z. 11-12, s. 103; M. Cieślak, *Glosa do wyroku SN z dnia 12 listopada 1962 r.*, I K 568/61, „Nowe Prawo” 1963, nr 4-5, s. 601.

jakie fakty uznaje za ustalone, na czym opiera poszczególne ustalenia i dlaczego nie uznaje dowodów przeciwnych, a następnie, jakie wnioski wyprowadza z dokonanych ustaleń. Treść uzasadnienia musi ustalać a posteriori ten tok myślowy, który przebiegał w czasie narady poprzedzającej wydanie wyroku. Sporządzenie uzasadnienia wyroku we wskazany sposób ma istotne znaczenie dla czynności procesowych stron, gdyż odwołujący się ma w takim wypadku możliwość zwalczania twierdzeń sądu zawartych w uzasadnieniu wyroku, aby przekonać sąd odwoławczy, że znajdujące się w części dyspozytywnej wyroku rozstrzygnięcie jest wadliwe, skoro wypływa z wadliwych lub mylnych przesłanek. Przytaczając argumenty przeciw uzasadnieniu, składający apelację tym samym zwalcza samo rozstrzygnięcie, jako wynik rozumowania zawartego w uzasadnieniu. Prawidłowość uzasadnienia wyroku warunkuje nie tylko możliwość prawidłowego sformułowania zarzutów apelacji, ale również możliwość prawidłowej kontroli odwoławczej²⁷.

Trzecia koncepcja przybiera postać mieszaną, jest bowiem połączeniem dwóch wyżej opisanych. Z. Świda uważała, że każde uzasadnianie musi zawierać dokładne odzwierciedlenie argumentów, które sąd brał pod uwagę przy wydawaniu wyroku. Ponadto była zdania, iż w uzasadnianiu sąd mógł powoływać się także na motywy, które nie były przedmiotem dyskusji, ale wynikają z ustawy i miały wpływ na wydanie ostatecznego rozstrzygnięcia²⁸. Należy pamiętać, iż „uzasadnienie nie jest stenogramem z przebiegu narady nad wyrokiem ani tylko sprawozdaniem z jej przebiegu, lecz powstałym po wydaniu wyroku opracowaniem, które przedstawiać musi w sposób uporządkowany argumenty uwzględnione w toku narady, oraz argumenty tam nieuwzględnione lecz mające oparcie w materiale dowodowym i dawać logiczną i pełną odpowiedź, dlaczego taki a nie inny wyrok został w danej sprawie wydany²⁹”.

Funkcja kontroli zewnętrznej *sensu stricto* będzie uzależniona od szerokości postępowania sądu dyscyplinarnego. Bowiemy tak samo jak w procesie karnym w postępowaniu dyscyplinarnym ma zastosowanie konstytucyjna zasada dwuinstancyjności, która umożliwi zaskarżenie decyzji procesowych organów dyscyplinarnych (art. 425 kpk. w zw. z art. 95 p.a.). W sprawach dyscyplinarnych adwokatów kontrola odwoławcza nad orzeczeniami sądów dyscyplinarnych sprawowana jest przez jeden sąd odwoławczy – Wyższy Sąd Dyscyplinarny Adwokatury.

Każde uzasadnienie orzeczenia, niezależnie od tego, czy wydaje je sąd pierwszej czy drugiej instancji, musi spełniać ustawowe wymagania, a różnica zachodząca między uzasadnieniami orzeczeń sądów pierwszej i drugiej instancji jest konsekwencją różnic i istoty postępowania przed tymi sądami. Sąd pierwszej instancji, rozpoznając sprawę „w granicach aktu oskarżenia”, musi swój wyrok uzasadnić w całości

27 Wyrok SA w Rzeszowie z dnia 18 marca 2010 r., II AKa 22/10, Lex nr 1016944; por. Wyrok SN z dnia 6 października 2009 r., WA 31/09, Lex nr 598223.

28 Z. Świda-Łagiewska, Zasada swobodnej oceny dowodów w polskim procesie karnym, Wrocław 1983, s. 303-304; tak samo R.A. Stefański, (w:) Kodeks postępowania karnego. Komentarz. T. 2, Z Gostyński, R.A. Stefański, S. Zabłocki (red.), Warszawa 2004, s. 862.

29 Wyrok SN z dnia 4 listopada 2003 r., V KK 74/03, Lex nr 84219.

według wskazań zawartych w art. 424 kpk., natomiast sąd odwoławczy, rozpoznając sprawę w zasadzie w granicach apelacji, musi swój wyrok uzasadnić stosownie do reguł określonych w art. 457 § 2 kpk., przez podanie, czym się kierował wydając takie właśnie orzeczenie, w szczególności zaś motywując swój stosunek do zarzutów i wniosków apelacji (...). Sąd Najwyższy wielokrotnie już precyzował standardy, jakim musi odpowiadać uzasadnienie sądu odwoławczego, aby mogło być uznane za spełniające choćby minimalne wymagania zawarte w tych przepisach. W szczególności Sąd Najwyższy podkreślał, iż „uzasadnienie to nie może być powierzchownym ustosunkowaniem się do podnoszonych w apelacji zarzutów, nie może ograniczać się do ogólnikowych deklaracji i cytowania dorobku judykatury dotyczącego ogólnych reguł i zasad procesowych czy zasad sporządzania uzasadnień. Uzasadnienie takie musi natomiast przedstawiać rzeczową argumentację, udzielającą jasnej odpowiedzi, dlaczego konkretne zarzuty i argumenty środka odwoławczego zostały ocenione jako bezzasadne, przy czym musi zaprezentować tok swojego rozumowania w sposób niepozostawiający wątpliwości co do tego, że wszystkie istotne zagadnienia zostały rozważone i ocenione (...)”³⁰. „Wspomnijmy wreszcie, że przy sporządzaniu uzasadnień wyroków w instancji odwoławczej powinniśmy się także powstrzymać przed nazbyt mentorskim tonem. Nie należy mylić troski o poziom orzecznictwa naszych młodszych Koleżanek i Kolegów z tanią dydaktyką i najczęściej całkowicie zbytecznym wykazywaniem naszej ewentualnej przewagi intelektualnej lub, choćby, co mniej dyskusyjne, przewagi naszego doświadczenia życiowego. Taki mentorski ton razi szczególnie w wypadkach, gdy zaskarżone orzeczenie zostało utrzymane w mocy. Nie mogły go przecież wówczas obarczyć poważniejsze wady”³¹.

Nie można jednak pominąć wskazań Sądu Najwyższego, który w jednym ze swych wyroków stwierdził, że: „Wprawdzie uzasadnienie orzeczenia sądu odwoławczego powinno odpowiadać wymogom określonym w art. 457 § 3 kpk., a więc wskazywać, czym kierował się sąd wydając wyrok oraz dlaczego zarzuty i wnioski apelacji uznał za zasadne lub niezasadne, jednak w przypadku wydania orzeczenia o charakterze reformatoryjnym aktualizuje się obowiązek sporządzenia uzasadnienia w sposób określony w art. 424 § 1 kpk., a więc ze zwięzłym wskazaniem, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nieudowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych. Zatem w sytuacji, gdy sąd drugiej instancji dokona zmiany zaskarżonego orzeczenia co do istoty sprawy, jego obowiązkiem jest nie tylko wykazanie w uzasadnieniu wyroku realizacji nakazu wynikającego z treści art. 457 § 3 kpk., ale także spełnienia obowiązku wynikającego z treści art. 424 § 1 i 2 kpk. (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 1997 r., V KKN 25/97, OSNKW 1998, z. 3-4, poz. 150). Jeśli więc sąd odwoławczy orzeka odmiennie co do istoty sprawy, to część motywacyjna jego orzeczenia powinna zawierać szczegółową

30 Wyrok SN z dnia 18 listopada 2004 r., SDI 55/04.

31 P. Hofmański, S. Zabłocki, Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych, Warszawa 2011, s. 323.

analizę i ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Nie może zaś ograniczać się do wskazania błędności dotychczasowych ustaleń i ocen³².

Każdy wyrok sądu musi być należycie uzasadniony, gdyż warunkuje to możliwość prawidłowej kontroli instancyjnej. Bowiem wyrok, którego uzasadnianie zawiera wady, nie może być poddany prawidłowej kontroli, co skutkuje uchYLENIEM bądź przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

Każde uzasadnianie powinno „spełniać choćby minimalnie funkcję perswazyjną, to jest wyluszczać powody podjęcia decyzji, by strony mogły przekonać się o jej słuszności (...)”³³. Uzasadnianie ma bowiem wywołać u każdego odbiorcy, czyli zarówno u stron postępowania, jak i u Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury oraz osób postronnych, przekonanie o zgodności z prawem, słuszności i sprawiedliwości podjętego rozstrzygnięcia, zapobiegając zbędnemu zaskarżeniu orzeczenia. Ponadto, „Uzasadnienie pełni nie tylko funkcję procesową, lecz także buduje autorytet wymiaru sprawiedliwości i kształtuje zewnętrzne przekonanie o sprawiedliwości orzeczenia”³⁴.

Jak zaznaczono we wstępie, funkcje uzasadniania wyroku sądu dyscyplinarnego są tożsame z funkcjami określonymi przez Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z dnia 11 kwietnia 2005 r. W wyniku braku uregulowania kwestii odnoszących się do uzasadniania wyroku w ustawie Prawo o adwokaturze zastosowanie mają przepisy Kodeksu postępowania karnego. Wątpliwości budzi jednak zagadnienie sporządzenia i doręczenia uzasadnienia orzeczeń. Czy mają one być sporządzane i doręczane zgodnie z art. 88 a p.a., czy też zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego?

W tym zakresie wykładni dokonał Wyższy Sąd Dyscyplinarny w postanowieniu z dnia 15 czerwca 2013 r.³⁵. Znajdziemy tam stwierdzenie, że sądy dyscyplinarne z urzędu sporządzają uzasadnienia wydanych orzeczeń i z urzędu doręczają je stronom i Ministrowi Sprawiedliwości.

Za takim ujęciem opowiada się także znaczna część przedstawicieli praktyki³⁶, którzy uważają, iż sąd dyscyplinarny z urzędu powinien sporządzić i doręczyć uzasadnianie. Przeciwnikiem takiej interpretacji art. 88a p.a. jest R. Baszuk, który nie widzi związku art. 88a p.a. z obowiązkiem uzasadniania orzeczeń i ich doręczania z urzędu. Zgodnie z jego opinią, wskazany przepis w ogóle nie odnosi się do uzasadniania orzeczeń z urzędu ani do obowiązku ich doręczania z urzędu. Art. 88a p.a. stanowi bowiem, iż: „Od orzeczeń i postanowień kończących postępowanie dyscyplinarne odwołanie przysługuje stronom oraz Ministrowi Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisu orzeczenia albo postanowienia, wraz z uzasadnieniem oraz pouczeniem o terminie i trybie wniesienia odwołania.” Należy zgodzić się

32 Wyrok SN z dnia 2 marca 2012 r., SDI 4/12.

33 Postanowienie SO we Wrocławiu z dnia 24 czerwca 2013 r., IV Kz 470/13; tak samo postanowienie SA w Krakowie z dnia 24 czerwca 2000 r., II AKz 219/00, Lex nr 41740.

34 Wyrok SN z dnia 4 listopada 2003 r., V KK 74/03, Lex nr 84219.

35 Postanowienie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego z dnia 15 czerwca 2013 r., WSD 140/12.

36 Relacja z konferencji pionu dyscyplinarnego Adwokatury, 12 kwietnia 2014 r., Warszawa, www.adwokatura.pl

z R. Baszukiem, iż z użytych słów „pouczeniem o terminie i trybie odwołania” nie wynika zakaz odpowiedniego stosowania kpk., a konkretnie art. 422 kpk. „Przepis art. 422 kpk. nie stanowi normy odmiennie niż art. 88a p.a. regulującej tok postępowania odwoławczego. Inny jest bowiem zakres jego regulacji, a nadto jest przepisem umieszczonym w systemie norm procesowych dotyczących postępowania pierwszoinstancyjnego. Przepisy ustawy regulujące postępowanie dyscyplinarne w zakresie postępowania pierwszoinstancyjnego ograniczają się do art. 90, 91 ust. 2 i 4 zdanie pierwsze, 92, 95, 95a, 95d, 95e, 95j, z których żaden nie reguluje zagadnienia sporządzenia i doręczenia uzasadnień orzeczeń³⁷. Skoro p.a. nie reguluje tej kwestii, zgodnie z art. 95n p.a. należy skorzystać z art. 422 § 1 kpk.³⁸ – w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku strona, a w wypadku wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydanego na posiedzeniu, także pokrzywdzony, mogą złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku. Z powyższego przepisu wynika, iż sąd dyscyplinarny pierwszej instancji sporządza uzasadnienie orzeczenia wyłącznie na wniosek strony. W myśl art. 90 pkt 2 i 2a p.a. Minister Sprawiedliwości również może złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia. Sporządzenie uzasadnienia z urzędu nie zwalnia strony oraz pokrzywdzonego od złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia. Wniosek składa się na piśmie.

Odmienne kształtuje się kwestia sporządzania i doręczenia uzasadnień postanowień kończących postępowanie dyscyplinarne, choć w tym przypadku również będą miały zastosowanie przepisy kpk. – art. 94 § 1 pkt 5 i art. 98., gdyż kwestia ta nie jest uregulowana w ustawie Prawo o adwokaturze. W art. 94 § 1 pkt 5 kpk. znajdziemy zapis, iż postanowienie powinno zawierać uzasadnianie, chyba że ustawa zwalnia od tego wymagania. Art. 98 kpk. stanowi zaś, iż uzasadnianie postanowienia sporządza się na piśmie wraz z samym postanowieniem. „Przepis zakłada obowiązek sporządzania uzasadniania z urzędu jedynie wobec postanowień, co jest kontynuacją wymogów wskazanych w art. 94 § 1³⁹. W sprawie zawilej lub z innych ważnych przyczyn można odroczyć sporządzenie uzasadniania postanowienia na czas do 7 dni. W przypadku skorzystania przez sąd z możliwości odroczenia sporządzenia uzasadnienia postanowienia skutkuje to: po pierwsze, koniecznością podania ustnie najważniejszych powodów rozstrzygnięcia (art. 100 § 4) oraz po drugie, koniecznością doręczenia stronom postanowienia wraz z uzasadnianiem po jego sporządzeniu (art. 100 § 3)⁴⁰. W tym miejscu należy wspomnieć, iż „Art. 94 § 1 pkt 5 kpk. i art. 98 § 1 kpk. nie określają precyzyjnie warunków, którym powinno odpowiadać uzasadnienie postanowienia, tym niemniej w orzecznictwie ugruntowany został pogląd, iż z istoty uzasadnienia wynika to, że powinno ono wskazywać wszystkie istotne

37 Głosa do postanowienia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Adwokatury z 15 czerwca 2013 r., WSD 140/12.

38 K. Kanty, T. Kanty, Komentarz do przepisów o postępowaniu dyscyplinarnym adwokatów, Warszawa – Gdańsk 2013, s. 194.

39 T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym, Warszawa 2008, s. 300.

40 P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgrzyzek, Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do artykułów 1-296, Warszawa 2011, s. 645-646.

przesłanki, którymi kierował się organ wydający postanowienie, a w konsekwencji powinno wyczerpująco wyjaśniać przede wszystkim podstawę faktyczną postanowienia, a w miarę potrzeby wskazywać także przesłanki prawne. (...) Tym samym uzasadnienie powinno, co do zasady, zawierać elementy określone w przepisie art. 424 § 1 pkt 1 i 2 kpk., chociaż unormowanie to dotyczy bezpośrednio jedynie uzasadnienia orzeczenia zapadającego w formie wyroku⁴¹.

BIBLIOGRAFIA

- Bojarski T., *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001.
- Broniecka R., *Uzasadnianie wyroku w polskim postępowaniu karnym*, Warszawa 2014.
- Czarnecki P., *Postępowanie dyscyplinarne wobec osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego*, Warszawa 2013.
- Gietkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013.
- Hofmański P., Zabłocki Z., *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2011.
- Kelsen H., *Podstawowe zagadnienia nauki prawa państwowego. Tom II*, Wilno 1936.
- Kozielewicz W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Warszawa 2012.
- Lang W., *Struktura odpowiedzialności prawnej (Studium analityczne z dziedziny teorii praw)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne”, 1968.
- Łętowska E., *Udział władzy trzeciej w dyskursie społecznym – sądy i trybunały w najwyższych instancjach*, (w:) R. Hauser, L. Nawacki (red.), *Państwo w służbie obywateli: księga pamiątkowa Jerzego Świątkiewicza*, Warszawa 2005.
- Morawski L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010.
- Śliwiński S., *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zasady ogólne*, Warszawa 1959.
- Świda-Łągiewska Z., *Zasada swobodnej oceny dowodów w polskim procesie karnym*, Wrocław 1983.
- Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2013.
- Wróblewski J., *Sądowe stosowanie prawa*, Warszawa 1988.
- Zieliński M., Ziemiński Z., *Uzasadnianie twierdzeń, ocen i norm w prawoznawstwie*, Warszawa 1988.

41 Postanowienie SN z dnia 15 lutego 2001 r., III KKN 595/00, Lex nr 51949.